

Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Кафедра загального мовознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного
факультету

С.М.Пилипчук

“30” серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СЕМАНТИКА

галузі знань	<u>03 Гуманітарні науки;</u>
	<u>01 Освіта/Педагогіка</u>
спеціальності	<u>035 Філологія;</u>
	<u>014 Середня освіта</u>
спеціалізації	<u>035.01 Українська мова та література;</u>
	<u>014.01 Українська мова і література</u>
факультет	<u>філологічний</u>

Львів – 2019 рік

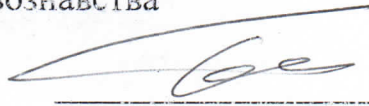
Робоча програма навчальної дисципліни «Семантика» для студентів за спеціальностями 035 Філологія; 014 Середня освіта, спеціалізаціями 035.01Українська мова та література; 014.01Українська мова і література. -- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. -- 11 с.

Розробник: Гонтарук Л.В., доцент кафедри загального мовознавства,
канд. філол. наук

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загального мовознавства.

Протокол від "30" серпня 2019 року № 1.

Завідувач кафедри загального мовознавства

(Бацевич Ф.С.)

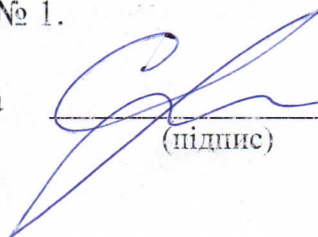
(підпис)

"30" серпня 2019 року

Затверджено Вченою радою філологічного факультету.

Протокол від "30" серпня 2019 року № 1.

Голова

(Пилипчук С.М.)

(підпис)

"30" серпня 2019 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<u>денна форма навчання</u>	<u>заочна форма навчання</u>
Кількість кредитів – 4	<u>Галузі знань:</u> 03 Гуманітарні науки; 01 Освіта/Педагогіка	За вибором студента	
	<u>Спеціальності:</u> 035 Філологія; 014 Середня освіта		
Модулів – 2	<u>Спеціалізації:</u> 035.01 Українська мова та література; 014.01 Українська мова і література	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ <small>(назва)</small>		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		7-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 9	<u>Освітньо-кваліфікаційний рівень:</u> Бакалавр	Лекції	
		30 год.	
		Практичні, семінарські	
		-	
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		90 год.	год.
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1:3

для заочної форми навчання -

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – ознайомити слухачів з найважливішими поняттями семантики, концепціями та гіпотезами, які опрацьовуються семасіологами, історією формування цього лінгвістичного напрямку, дати студентам основні знання щодо структури, ієрархічності будови лексичного значення, а також основних методів відтворення семантичної структури слова та речення.

Завдання курсу – ознайомити студентів із теоретичними положеннями лексичної семантики:

1. Визначити предмет і об'єкт вивчення семантики, проблематику досліджень, відмежувати її від прагматики.
2. Познайти слухачів із сформованим на поч. ХХІ ст. розумінням семантики.
3. Розглянути розвиток семантичних концепцій.
4. Показати зв'язок семантики з іншими напрямками лінгвістики: когнітивною лінгвістикою, соціолінгвістикою, етнолінгвістикою, комунікативною лінгвістикою та ін.
5. З'ясувати характер взаємозв'язку між мовою та мисленням, семантичною та понятійною структурою слова, чітко розмежувати у свідомості студентів мисленнєву сферу із її понятійними структурами та мовну сферу із мовними знаками, які є носіями лексичного значення та смислів у реченні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні проблеми семантики.
- теоретичну базу семантики.
- найважливіші постулати і здобутки семантики.
- основні напрями розвитку семантики.
- про семантику як міждисциплінарну науку.
- зв'язок семантики з лексикологією та лексикографією.
- про особливості використання даних словника в ході семантичних досліджень
- про значення слова, його типи, проблему полісемічності слова.
- про методи дослідження у семантиці (розуміння їхньої суб'єктивності).

вміти:

- застосовувати набуті знання в науково-дослідній діяльності у процесі підготовки курсової та в подальшій роботі над магістерською роботою.
- використовувати методи семантики в індивідуальній науковій роботі.
- оперувати термінологічною базою семантики у власних доповідях чи наукових дослідженнях.
- обґрунтовувати певне семантичне явище з точки зору лише одного якогось напрямку.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Семантика як наука. Складові лексичного значення.

Тема 1. Семантика як наука.

- 1.1. Семантика як лінгвістична дисципліна.
- 1.2. Короткий огляд зарубіжної семантики.
- 1.3. З історії вітчизняної семантики (О.Потебня, М.Покровський, Н.Март).
- 1.4. Предмет і завдання семантики.
- 1.5. Місце семантики серед інших лінгвістичних дисциплін.

Тема 2. Лексичне значення.

- 2.1. Природа і структура лексичного значення.
- 2.2. Типи лексичних значень: денотативне, конотативне, синтаксичне.
- 2.3. Історія виділення типів лексичного значення.
- 2.4. Методи вивчення лексичного значення.

Тема 3. Складові лексичного значення. Полісемія.

- 3.1. Семантична структура слова.
- 3.2. Полісемія та моносемія.
- 3.3. Основне і другорядне значення слова.
- 3.4. Типи полісемії.
- 3.5. Полісемія та омонімія.

Тема 4. Синонімія та антонімія.

- 4.1. Синонімі та антонімі відношення у лексиці.
- 4.2. Поняття синонімії. Типи синонімів.
- 4.3. Парадигматичні зв'язки між синонімами.
- 4.4. Сполучуваність синонімів. Парадигматичні відношення між ними.
- 4.5. Контекстна синонімія.
- 4.6. Поняття антонімії. Типи антонімів.
- 4.7. Фразеологічні синоніми та антоніми.

Змістовий модуль 2. Діахронна семантика. Методи дослідження лексичного значення.

Тема 5. Структурні методи дослідження лексичного значення.

- 5.1. Поняття про семантичне поле.
- 5.2. Компонентний аналіз.

Тема 6. Діахронна семантика.

- 6.1. Причини семантичних змін.
- 6.2. Види і способи семантичних змін.
- 6.3. Поняття про семантичні закони.

6.4. Класифікація семантичних універсалій.

Тема 7. Етимологічні аспекти значення.

7.1. Семантика в етимологічних дослідженнях.

7.2. Основні поняття етимології.

7.3. Внутрішня форма слова як складова семантики.

7.4. Реконструкція значення.

Тема 8. Зіставний метод вивчення лексики.

8.1. Принципи і методи зіставного вивчення лексики.

8.2. Зіставне вивчення лексичних макрополів та їхніх мікросистем.

8.3. Семантичні закономірності, виявлені за допомогою компонентно-квантитативних методів при зіставному вивченні лексики.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Семантика як наука. Складові лексичного значення.												
Тема 1. Семантика як наука.	14	4				10						
Тема 2. Лексичне значення.	18	6				12						
Тема 3. Складові лексичного значення. Полісемія.	16	4				12						
Тема 4. Синонімія та антонімія.	14	4				10						
Разом за змістовим модулем 1	62	18				44						
Модуль 2.												
Змістовий модуль 2. Діахронна семантика. Методи дослідження лексичного значення.												
Тема 5. Структурні методи дослідження лексичного значення.	14	2				12						
Тема 6. Діахронна семантика.	16	4				12						
Тема 7. Етимологічні	12	2				10						

аспекти значення.											
Тема 8. Зіставний метод вивчення лексики.	16	4				12					
Разом за змістовим модулем 2	58	12				46					
Усього годин	120	30				90					

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Зв'язок семантики з семіотикою, лексикографією, лексикологією, комунікативною лінгвістикою, прагматикою, логікою, психологією, філософією, когнітивною лінгвістикою. Обгрунтувати.	6
2.	Марризм, наслідки цього псевдонаукового напрямку для лінгвістики.	6
3.	За допомогою словників уяснити відмінність лексичного значення і поняття 10 слів за вибором.	6
4.	За допомогою словників виокремити типи лексичних значень у 10-ти словах за вибором.	6
5.	Психологічні методи, логічні методи, статистичні методи вивчення лексичного значення. Переваги і недоліки.	6
6.	За допомогою словників виокремити структурні елементи значення слова. вказати на основне і другорядне значення. (10 слів на вибір)	6
7.	Знайти за допомогою словників (сучасних і давніших) процес переходу семми у багатозначному слові в окрему лексеми-омонім. 10 випадків	9
8.	На базі синонімічних і тлумачних словників виокремити усі можливі типи синонімів. Вказати на їхню різницю в сполучуваності. 10 синонімів на вибір.	9
9.	За допомогою тлумачних словників та словників антонімів продемонструвати усі типи антонімії. 10 антонімів на вибір.	9
10.	За допомогою словників сконструювати семантичне поле з макро- і мікрополями (семема на вибір), а також здійснити компонентний аналіз 5 слів на вибір.	9
11.	За допомогою етимологічного і тлумачного словників вказати по 5 слів, у яких відбулися процеси розширення, звуження, зміщення семантичної структури слова.	9
12.	Виокремити за допомогою етимологічного і тлумачного словників внутрішню форму в 20 словах на вибір.	9
	Разом	90

6. Методи навчання

За типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, проблемний виклад, частково-пошуковий (евристичний) метод, дослідницький метод.

За дидактичними завданнями: словесні – лекція, бесіда, навчальна дискусія; наочні – ілюстрація, демонстрація; практичні – робота зі словником, спостереження над мовними явищами.

7. Методи контролю

Контроль засвоєння матеріалу включає:

1) Поточний контроль:

- модульні контрольні роботи (поточне тестування) за двома змістовими модулями;
- перевірка результатів письмової самостійної роботи студентів (виконання різного типу завдань).

2) Підсумковий контроль: залік (тестування та усне опитування).

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання роботи студента здійснюється за схемою:

1. Максимальна оцінка, яку може отримати студент, – 100 балів, з них 50 – за роботу протягом семестру, 50 – за знання, продемонстровані на заліку.

1. Робота студента протягом семестру оцінюється за показниками:

а) модульні контрольні роботи (поточне тестування) – 30 балів (по 15 балів за модуль);

б) письмова самостійна робота (виконання різного типу завдань) – 20 балів.

3. Підсумковий контроль проводиться в комбінованій (усній і письмовій) формі. Студент повинен письмово виконати тестове завдання, яке оцінюється 30 балами, а також відповісти на 2 теоретичні питання, кожне з яких оцінюється 10 балами.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування		Письмова самостійна робота	Підсумковий тест та усне опитування (залік)	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2			
Т.1-Т.4	Т.5-Т.8			
15	15	20	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
21-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Комплект завдань для модульних контрольних робіт.
3. Плани практичних занять та методичні вказівки до їх виконання.

10. Рекомендована література**Базова**

1. Алефиренко Н. Современные проблемы науки о языке. Учебное пособие. – М.: Гнозис, 2005. – 326 с.
2. Левицкий В. Семасиология. – Винница: Нова книга, 2006. – 512 с.
3. Новиков Л. Семантика русского языка. – М., 1982. – 270 с
4. Павиленис Р. Проблема смысла. – М., 1983.
5. Васильев Л.М. Современная лингвистическая семантика. – М., 1990.
6. Звегинцев В. Семасиология. – М., 1957.
7. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика. – М., 2000.
8. Кронгауз М.А. Семантика. – М., 2001
9. Лайонз Дж. Лингвистическая семантика. Введение: монография. – М.: Языки славянской культуры, 2003. – 400 с.
10. Щур Г.С. Теория поля в лингвистике. – М., 1974.
11. Посох А.В. Компонентный анализ семантики. Методы изучения лексики. – Минск, 1977.

Допоміжна

1. Абаев В. О подаче омонимов в словаре // ВЯ. – 1957. – №3. – С. 31–43.
2. Абаев В. Н.Я. Марр. // ВЯ. – 1960. – № 1. – С. 90–99.
3. Александров П. О понятии синонима // Лексическая синонимия. – М.: Наука, 1967. – С. 38–42.
4. Алефиренко Н. Спорные проблемы семантики. – М.: Флинта; Наука, 2005. – 416 с.
5. Алпатов В. История одного мифа. Марр и марризм. – М.: Наука, 1991. – 240 с.
6. Антонов А. Исследование структурной организации лексико-семантического поля: АКД. – К., 1987.
7. Апресян Ю. Синонимия и синонимы // ВЯ. – 1969. – №4. – С. 75–91.
8. Апресян Ю. О регулярной многозначности // Известия АН СССР. Серия лит. и яз. – М., 1971. – Т. 30. – Вып. 6. – С. 509–523.
9. Апресян Ю. Лексическая семантика: синонимические средства языка – Т.1. – М., 1995.
10. Ахматова О., Глушко М., Гюббенет И. и др. Основы компонентного анализа. – М., 1969.
11. Аспекты семантических исследований. – М.: Наука, 1980. – 358 с.
12. Антонов А. Исследование структурной организации лексико-семантического поля: АКД. – К., 1987.
13. Апресян Ю. Использование структурных методов для составления словаря семантических полей // Тезисы докладов на 4 пленарном заседании комиссии, посвящённой современной проблематике лексикологии и семасиологии. 19–21 окт., 1960.
14. Апресян Ю. Дистрибутивный анализ значений и структурно-семантические поля // Лексикографический сборник. – Вып. 5 – М., 1962. – С. 52–72.
15. Белявская Е. Семантика слова. – М.: Высшая школа, 1987. – 123 с.
16. Береговская Э. Об определении и классификации синонимов // Сб. научных трудов Киевского инж.-строит. ин-та. – Вып. 19. – К., 1962.
17. Благовещенский О. Заметки об омонимах и их подаче в словаре // ВЯ. – 1973. – № 6. – С. 120–126.
18. Венрейх У. О семантической структуре языка //НЛ. – Вып. 5. Языковые универсалии. – М.: Прогресс, 1970. – С. 163–249.
19. Нечитайло О. Синоніми в лексикографії / АН УРСР, Інститут мовознавства ім. Потебні. – К.: Наукова думка, 1987. – 132 с.

11. Інформаційні ресурси

<http://yanko.lib.ru/books/language/ru/>

https://stud.com.ua/81704/literatura/semantichna_harakteristika_slova

<https://www.twirpx.com/file/123224/>

<https://spplib.ru/catalog/-/books/11581262-semantika>

Питання до заліку

1. Семантика як лінгвістична дисципліна.
2. Короткий огляд зарубіжної семантики.
3. З історії вітчизняної семантики (О.Потебня, М.Покровський, Н.Марр).
4. Предмет і завдання семантики.
5. Місце семантики серед інших лінгвістичних дисциплін.
6. Природа і структура лексичного значення.
7. Типи лексичних значень: денотативне, конотативне, синтаксичне. 8. Історія їхнього виділення.
9. Методи вивчення лексичного значення.
10. Семантична структура слова.
11. Полісемія та моносемія.
12. Основне і другорядне значення слова.
13. Типи полісемії.
14. Полісемія та омонімія.
15. Синонімні та антонімні відношення у лексиці.
16. Поняття синонімії. Типи синонімів.
17. Парадигматичні зв'язки між синонімами.
18. Сполучуваність синонімів. Парадигматичні відношення між ними.
19. Контекстна синонімія.
20. Поняття антонімії. Типи антонімів.
21. Фразеологічні синоніми та антоніми.
22. Поняття про семантичне поле.
23. Компонентний аналіз
24. Причини семантичних змін.
25. Види і способи семантичних змін.
26. Поняття про семантичні закони.
27. Класифікація семантичних універсалій.
28. Семантика в етимологічних дослідженнях.
29. Основні поняття етимології.
30. Внутрішня форма слова як складова семантики.
31. Реконструкція значення.
32. Принципи і методи зіставного вивчення лексики.
33. Зіставне вивчення лексичних макрополів та їхніх мікросистем.
34. Семантичні закономірності, виявлені за допомогою компонентно–квантитативних методів при зіставному вивченні лексики.